

ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ – ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА

Държавен зрелостен изпит по история и цивилизации (ДЗИ) може да положите, ако НЕ сте изучавали учебния предмет за придобиване на профилирана подготовка във втори гимназиален етап. В този случай държавният зрелостен изпит включва учебно съдържание, изучавано в задължителните учебни часове в първи гимназиален етап на средното образование, а цялата учебно-изпитна програма за изпита – времетраене, учебно съдържание, оценявани компетентности, общ брой и видове задачи, максимален брой точки и минимален праг за успешно полагане, е Приложение № 26 към чл. 11, т. 5 на Наредба № 5 от 30.11.2015 г. за общообразователната подготовка.

ОБЩИ ПАРАМЕТРИ И ПРИМЕРНИ ЗАДАЧИ ЗА ДЗИ ПО ИСТОРИЯ И ЦИВИЛИЗАЦИИ (ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНА ПОДГОТОВКА) ЗА УЧЕБНАТА 2021 – 2022 ГОДИНА

ДЗИ по история и цивилизации включва 26 задачи, както следва:

- 15 задачи с избираем отговор;
- 10 задачи с кратък и разширен свободен отговор;
- 1 задача за създаване на свързан писмен текст върху няколко източника.

Всеки вид задачи е илюстриран с примери. Задачите проверяват конкретни компетентности, заложи в учебно-изпитната програма, и в примерите те са посочени. Посочен е и максималният брой точки, които зрелостникът може да получи при правилно решение на съответната задача.

Трябва да се има предвид обаче, че задачите не следва да се възприемат като типови, които задължително ще се включват във всеки тестов вариант за ДЗИ. Формулировките на съответните задачи предполагат вариативност и няма да следват единен модел. Наред с това трябва да се отчита, че и придобиването на една и съща компетентност може да се проверява през една или повече задачи от различни видове.

Максималният брой точки от изпита е 100.

Примерни задачи с избираем отговор

Кое понятие отразява промените в народностния облик и възприемането на римския бит и култура от покорените траки?

- А) колонизация
- Б) еманципация
- В) християнизация
- Г) романизация

Максимален брой точки: 1

Оценявани компетентности: *Подбира и използва основни понятия при описание, сравнение и анализ на исторически събития и процеси.*

Фактор за развитието на българската индустрия в началото на XX в. е:

- А) превръщането на протекционизма в държавна политика
- Б) увеличаването на данъците върху селскостопанската продукция
- В) разрастването на частните строежи на жп линии и язовири
- Г) извършването на аграрна реформа в полза на дребните собственици

Максимален брой точки: 1

Оценявани компетентности: *Открива връзката между политически, стопански идейни и социални промени.*

Примерни задачи с кратък свободен отговор

Прочетете текста и отговорете на въпросите.

„866 г. Князът на българите приел светото кръщение... Недоволни от това, неговите боляри разбунтували народа против него, за да го погубят. И тъй, колкото били в десетте комитата, те се събрали около двореца му. Но той, като призовал името Христово, потеглил срещу цялото множество.

Царят наказал със смърт само петдесет и двама от болярите, които най-много бунтували народа против него, а на останалия народ позволил да си отиде невредим...“

Из „Бертинските анали“, IX в.

- А) Кой две събития в българската история са отразени в летописа?
- Б) Защо българският владетел наказва само болярите?

Максимален брой точки: 4

Оценявани компетентности: *Извлича и интерпретира информация от писмени документи, карти, изображения, схеми, диаграми.*

Разгледайте изображението, прочетете текста и отговорете на въпросите.

„Получените в централния партиен комитет сведения за хода на колхозното движение показват, че наред с действителните и извънредно сериозни успехи на колективизацията, се наблюдават и факти на изкривявания на партийната линия в различни райони на СССР.“

Из „Постановление на ЦК на ВКП (б)“; 4 март 1930 г.

Надписи на карикатурата

Сърп и чук

Смърт и глад

- А) Кой процес в СССР представят двата документа?
- Б) Какво е внушението на карикатурата?
- В) Кои елементи от нея засилват това внушение?

Максимален брой точки: 5

Оценявани компетентности: *Проявява критично отношение при работа с различни исторически източници.*

Примерни задачи с разширен свободен отговор

Представете в свързан текст от 3 – 4 изречения приноса на Любен Каравелов за развитието на българското националноосвободително движение.

Максимален брой точки: 8

Оценявани компетентности: *Оценява идеи и действия на личности в историята.*

Проучете дадените източници и отговорете на въпросите.

Източник 1: Градско семейство - фотография

Източник 2:

„Модата е взета вместо цивилизацията. Действително у тия новосвестявани народи обличеният с по модата панталони, с часовник и кордон, на една ръка с праметната пардесю, а в другата бастунче, с ръкавици и лъскави чепици, ако знае и две – три френски или немски думи, минува за образован човек...Тъй е една жена, нагиздена с по модата кокошат костюм, с изпърчени по последна мода коси – кок или букли, с над вежди или навърх капела, с прищипнати чепички, опънати ръкавички, копринена омбрелка [чадър]... А мъж и жена заловени подмисца на разход, са вече на върха на цивилизацията.“

Из предговора на Добри Войников към пиесата „Криворазбраната цивилизация“, 1871 г.

- А) През коя епоха от българската история е създаден писменият източник?
- Б) Какво е нужно според автора, за да се представиш за „образован човек“?
- В) Запишете кои елементи от модата, описани в текста, отговарят на съответните цифри от снимката.
- Г) Защо според вас авторът критикува увлеченията по европейската мода?

Максимален брой точки: 7

Оценявани компетентности: *Открива синхронност или асинхронност в културното развитие на различните общества и дава примери за взаимни влияния.*

Прочетете текстовете от конституциите на Народна република България от 1947 г. и 1971 г. и отговорете на въпросите.

„Член 1. България е народна република с представително управление, създадена и утвърдена в резултат на героичните борби на българския народ против монархо-фашистката диктатура и победоносното народно въстание на 9 септември 1944 г.

Член 16. Народното събрание е единственият законодателен орган на Народната Република България.

Член 6. Средствата за производство в Народна република България принадлежат на държавата (общонароден имот), на кооперациите или на частните физически или юридически лица.

Член 8. Общонародната собственост е главна опора на държавата в развитието на народното стопанство и се ползва с особена закрила. ...

Член 10. Частната собственост и нейното наследяване, както и частният почин в стопанството се признават и защитават от закона. “

„Конституция на Народна република България от 4 декември 1947 г.“

„Член 1. (1) Народна република България е социалистическа държава на трудещите се от селото и града начело с работническата класа.“

(2) Ръководната сила в обществото и държавата е Българската комунистическа партия...

Член 90. (1) Държавният съвет на Народна република България е висш постоянно действащ орган на държавната власт, който съединява вземането на решения с тяхното изпълнение.

(2) Държавният съвет като висш орган на Народното събрание осигурява съединяването на законодателната и изпълнителната дейност.

Член 13. (1) Икономическата система на Народна република България е социалистическа. Тя се основава на обществената собственост върху средствата за производство, изключва експлоатацията на човек от човек и се развива планомерно към комунистическа икономика.

Член 14. Формите на собственост в Народна република България са: държавна (общонародна) собственост, кооперативна собственост, собственост на обществените организации и лична собственост.

„Конституция на Народна република България от 18 май 1971 г.“

А) Кои текстове от Конституцията от 1947 г. я свързват с етапа на народната демокрация?

Б) Посочете две нарушения на демократичните норми, заложили в Конституцията от 1971 г.

В) Какви промени в българското общество и държава са настъпили след 1947 г. според текстовете на двете конституции ?

Максимален брой точки: 5

Оценявани компетентности: *Проявява критично отношение при работа с различни исторически източници.*

Примерна задачи за създаване на писмен текст
--

Анализирайте предложените източници и отговорете писмено на историческия въпрос:

Каква е ролята на Търновската конституция за изграждане на модерната българска държавност?

При отговора вземете под внимание следните въпроси:

1. Каква е задачата на Учредителното събрание в Търново според Берлинския договор? (изт. 1)

2. Как са избрани първите български депутати? (изт. 1, изт. 3)

3. Какъв политически модел на държавно устройство приемат делегатите: форма на управление; разпределение на властта между държавните институции; функции на държавните институции; правомощия на владетеля? (изт. 2, изт. 4)

4. Успяват ли българските държавници да превърнат Търновската конституция в гаранция за демократичното развитие на страната? Аргументирайте мнението си.

Източник 1. Из „Берлинския договор“, 1878 г.

„Чл. 4. България. Събрание на първенците да изготви органическия закон в Търново

Едно събрание от първенците (нотабилите) на България, което ще се свика в Търново, ще изработи преди избирането на княза органическия устав на Княжеството. Правата и задълженията на различните народности да се вземат предвид. В онези местности, където българите са смесени с турско, гръцко, румънско или друго население, ще се вземат под внимание правата и интересите на тези народности, доколкото се отнасят до избирателите и изработването на органическия устав.“

Източник 2. Из „Конституция на Българското княжество“, 1879 г.

„Чл. 4. Българското княжество е монархия наследствена и конституционна, с народно представителство.

Чл. 9. Законодателната власт принадлежи на Княза и на Народното представителство.

40. Християните от неправославно изповедание и другояверците... се ползват със свобода на вероизповеданието си...

Чл. 44. Ни един закон не може да издаде, измени и отмени, докле той по-напред не се обсъди и приеме от Народното събрание.

57. Всичките български поданици са равни пред закона. Разделение на съсловия в България не се допуска...“

Източник 3. Състав на делегатите в Учредителното събрание

Начин на избор	Брой	Етнически състав	Брой	Географски регион	Брой
Пряко избрани	88	Българи	213	Княжество България	188
По право	117	Турци	12	Източна Румелия	19
Назначени от княз Дондуков-Корсаков	19	Гърци	3	Македония	8
Представители на учреждения и дружества	5	Евреи	1	Бесарабия	11
				Тракия	3
Общо	229				

Източник 4. Схема: Държавно устройство на Княжество България според Търновската конституция, 1879 г.

Максимален брой точки: 35

Получават се за пълен отговор, който включва:

- определяне и изясняване на ключовите понятия;
- пълнота на отговорите на съпътстващите въпроси на базата на предложените източници;
- анализ и обобщения на основата на аргументирани твърдения;
- висока езикова култура.

Оценявани компетентности: *Създава логически свързан и правилно структуриран писмен текст в съответствие със зададената тема и опори за изпълнение на задачата по исторически източници.*